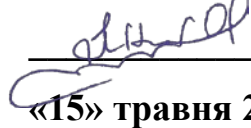

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

 Максим БУЛИК
«15» травня 2025 р.

**«ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В
КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ
ФЕДЕРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Міжнародні
відносини» Дєлової Ксенії Сергіївни

Науковий керівник: Пахоменко С.П., к.і.н.,
доцент, доцент кафедри політології та
міжнародних відносин

Рецензент:

Сальнікова Н. В. к.і.н., доцент,
професорка кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національного авіаційного університету

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою відмінно / А / 92

Секретар ЕК

Анастасія ТРОФИМЕНКО

«12» червня 2025 р.

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....	9
1.1. Європейський курс України: від незалежності до Революції Гідності.....	9
1.2. Угода про асоціацію з ЄС та її реалізація.....	12
1.3. Євроінтеграційна динаміка України у 2014–2021 роках.....	15
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....	20
2.1. Політико-дипломатичні зміни у відносинах після 24 лютого 2022 року.....	20
2.2. Економічна та військова допомога ЄС: нові формати партнерства.....	24
2.3. Вплив війни на суспільну думку в ЄС щодо розширення.....	28
РОЗДІЛ 3. КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	32
3.1. Політичні, правові та економічні бар'єри на шляху до членства.....	32
3.2. Роль внутрішньої політичної стабільності у процесі зближення з ЄС.....	36
3.3. Вплив війни на економіку та відповідність економічним критеріям ЄС.....	39
3.4. Різні позиції країн-членів ЄС щодо перспектив членства України.....	42
РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	45
4.1. Дорожня карта євроінтеграції та стратегія післявоєнного розвитку.....	45
4.2. Роль України у трансформації майбутнього ЄС.....	51
4.3. Можливі сценарії розвитку відносин з ЄС у найближчі 5–10 років.....	54
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС — Європейський Союз

РФ — Російська Федерація

НАТО — Організація Північноатлантичного договору

НАБУ — Національне антикорупційне бюро України

НАЗК — Національне агентство з питань запобігання корупції

САП — Спеціалізована антикорупційна прокуратура

ВАКС — Вищий антикорупційний суд

ДЕРЖСТАТ — Державна служба статистики України

ПВЗВТ — Поглиблена і всеохопна зона вільної торгівлі

КМЄС — Консультативна місія Європейського Союзу в Україні

ООН — Організація Об'єднаних Націй

ОБСЄ — Організація з безпеки і співробітництва в Європі

МВФ — Міжнародний валютний фонд

CSDP — Common Security and Defence Policy

ECFR — European Council on Foreign Relations

GRECO — The Group of States against Corruption

ENTSO — European Network of Transmission System Operators for Electricity

DCFTA — Deep and Comprehensive Free Trade Area

ВСТУП

В умовах сучасних глобальних змін на міжнародній арені питання тісної співпраці між державами набули критичного значення та особливої уваги. Європейська інтеграція для України є не просто зовнішньополітичним курсом, але і ключовою трансформацією політичних, економічних, соціальних та культурних устроїв. За всю історію свого існування Українській державі довелось стикатись з низкою перешкод в процесі зближення з Європейським Союзом. Саме повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року стало переломним моментом в цих відносинах. Цей момент української історії спричинив фундаментальні зміни у міжнародному сприйнятті України, мобілізував підтримку з боку ЄС і прискорив процеси, які десятиліттями залишалися на рівні політичної декларативності. Вперше за багато років співпраці Україна не лише отримала безпрецедентну військово-технічну, економічну та гуманітарну допомогу, а й отримала офіційний статус країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу. В цьому контексті особливої актуальності та стратегічного значення набуває аналіз еволюції відносин України з ЄС.

Актуальність теми зумовлена кардинальними змінами у міжнародній політиці України та активізацією процесу її євроінтеграції в умовах воєнного конфлікту. Події останніх років показали, що Європейський Союз здатний оперативно реагувати на виклики, демонструючи солідарність з країнами-партнерами, якою є наша держава. Для України тісна співпраця з ЄС стала питанням виживання, боротьби за свою незалежність, відновлення та майбутнього розвитку. Вивчення трансформації цих відносин, а також їх перспектив в умовах збройного протистояння та повоєнної відбудови є важливою науковою проблемою. Тема має наукову цінність через недостатній обсяг комплексних досліджень, які аналізують сучасний стан відносин Україна-ЄС саме в контексті повномасштабної війни. Таким чином, дипломна робота заповнює

наявну прогалину у вивченні даної теми та дозволяє розглядати сучасні міжнародні процеси з іншої точки зору.

Об'єктом дослідження є зовнішньополітичні відносини України з країнами Європейського Союзу. Об'єкт розглядається як багатовимірний політичний, економічний і соціальний процес, що формувався впродовж тривалого періоду та набув нової динаміки після початку широкомасштабної війни. Ці відносини включають в себе як інституційні механізми співпраці, так і практичні аспекти взаємодії в умовах збройного конфлікту. Предметом дослідження є особливості еволюції відносин між Україною та Європейським Союзом у період повномасштабної війни, а також виклики та перспективи цієї взаємодії. Іншими словами, предмет дослідження — це еволюція цих відносин у контексті повномасштабного вторгнення РФ, з акцентом на нові виклики, що постали перед Україною та ЄС, а також на перспективи поглиблення інтеграції. Предмет охоплює такі явища як прискорення процесу надання Україні статусу кандидата в члени ЄС, збільшення обсягів фінансової та військової допомоги, формування нових форматів співпраці у сфері енергетики, безпеки, гуманітарної політики, тощо. Визначення об'єкта та предмета дозволяє в повній мірі усвідомити, що війна стала не лише трагедією, а й каталізатором для переосмислення геополітичної ролі України в європейському просторі.

Проблематика відносин між Україною та країнами Європейського Союзу є актуальною як у вітчизняних, так і в зарубіжних соціально-гуманітарних науках, політології, міжнародних відносинах, економіці, правознавстві і т.п. Вивчення їх динаміки активно розвивалось на початку 2000-х років, особливо, після підписання угоди про асоціацію з ЄС в 2014 році. Серед вітчизняних науковців ці дослідження можна знайти в працях Ж. Кочеванової, А. Кривоногової, І. Пшенкиної, І. Кресіної, де детально проаналізовано етапи зближення України з ЄС, правову базу партнерства, а також політичні передумови та перешкоди євроінтеграції. Аналіз

політичних, економічних, гуманітарних, безпекових рішень розглядається в аналітичних звітах українських та іноземних дослідницьких центрів, наприклад, в Центрі Разумкова, Українському інституті майбутнього, Centre for European Policy Studies Bruxelles, Carnegie Europe, European Council of Foreign Relations.

Метою дипломної роботи є дослідити тенденції та критичні зміни у відносинах між Україною та європейськими державами в контексті повномасштабного вторгнення Російської Федерації, проаналізувати виклики, з якими зіткнулися сторони, а також окреслити перспективи подальшої інтеграції України до ЄС.

Для досягнення мети передбачається виконання таких завдань:

- проаналізувати історію становлення відносин між Україною та ЄС до 2022 року;
- визначити основні етапи розвитку співпраці в період активної фази війни;
- дослідити політичні, економічні та безпекові механізми взаємодії між Україною та ЄС після 24 лютого 2022 року;
- оцінити роль Європейського Союзу в наданні підтримки Україні в умовах війни;
- виявити основні виклики та бар'єри на шляху інтеграції України до ЄС;
- окреслити можливі сценарії розвитку відносин Україна–ЄС у найближчій перспективі.

Дослідження еволюції відносин України з Європейським Союзом у контексті повномасштабного вторгнення Російської Федерації спирається на різноманітну та багатокomпонентну джерельну базу, яка охоплює нормативно-правові документи, офіційні заяви, аналітичні матеріали міжнародних організацій, монографії, наукові статті, матеріали ЗМІ та інтерв'ю експертів. Комплекс цих матеріалів дозволяє реконструювати

хронологію подій, проаналізувати механізми прийняття рішень та виявити ключові вектори співпраці. До першочергових джерел належать міжнародно-правові документи, що регламентують взаємини України з ЄС: Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.), рішення Європейської ради про надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС (2022 р.), стратегічні документи Європейського Союзу. Ці документи є основою для аналізу змістовного наповнення співпраці, її цілей і динаміки в умовах війни. Важливими джерелами є аналітичні доповіді як українських, так і міжнародних дослідницьких інституцій, які допомагають зрозуміти поточний стан відносин, проблематику реформ та критерії оцінки з боку Європейського Союзу: Центр Разумкова, Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Carnegie Europe, European Council on Foreign Relations, офіційні публікації ЄС щодо політики санкцій проти РФ, безпекової та гуманітарної допомоги Україні. Слід зазначити, що не менш важливе місце займають праці вітчизнінних науковців, які аналізують українську євроінтеграцію.

Під час написання дипломної роботи використовувався комплекс загальнонаукових методів дослідження, зокрема: метод історико-логічного аналізу – для вивчення етапів розвитку українсько-європейських відносин; порівняльний метод – для аналізу політики ЄС щодо України в різні періоди; системний підхід – для розгляду євроінтеграції як складного політико-правового процесу; контент-аналіз – для вивчення нормативної бази та заяв офіційних представників ЄС.

Практичне значення роботи полягає у використанні дослідження для побудови логічних причинно-наслідкових ланцюгів політичної діяльності України на міжнародній арені в контексті військової агресії Росії; аналітичної підтримки органів державної влади України; поглиблення громадської обізнаності про сучасний стан та перспективи європейської інтеграції України; побудови можливих варіантів та шляхів вирішення

конфлікту; використання у викладанні курсу з міжнародних відносин та політології.

Наукова новизна дипломної роботи полягає комплексному аналізі українсько-європейських відносин на сучасному етапі. Вона аналізує комплексні зміни відносин між Україною та Європейським Союзом після початку повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році. Дані дослідження демонструють розвиток відносин у новому безпековому та геополітичному контексті. Попередні дослідження зосередилися на доколоніальному періоді або на окремих аспектах співпраці. Основними елементами наукової новизни є:

- визначення ключових етапів якісної зміни відносин між Україною та ЄС у період з 24 лютого 2022 року до сьогодні, включаючи прискорення євроінтеграційних процесів, надання статусу кандидата та активізацію політичного діалогу.
- оцінка ролі повномасштабної війни як каталізатора зближення між Україною та Європейським Союзом, що сприяло перегляду окремих політик ЄС щодо країн Східного партнерства та зміни підходів до розширення.
- виявлення нових викликів, з якими стикаються сторони у процесі євроінтеграції в умовах війни.
- аналіз перспектив поглиблення співпраці України з ЄС у середньостроковій перспективі, з урахуванням як внутрішніх реформ, так і зовнішньополітичної ситуації в Європі.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Відносини між Україною та Європейським Союзом мають глибоке історичне підґрунтя, яке охоплює тривалу зміну зовнішньополітичних цілей країни після здобуття незалежності в 1991 році. З самого початку свого існування Україна задекларувала стратегічний курс на європейську інтеграцію, який згодом був закріплений у багатьох нормативно-правових актах і був основою для політичного, економічного та правового діалогу з ЄС.

1.1. Європейський курс України: від незалежності до Революції Гідності

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року стало не лише точкою відліку новітньої української державності, а також початком тривалого процесу самоідентифікації країни на міжнародній арені. Однією з ключових цілей зовнішньої політики незалежної України з цього моменту стало прагнення до інтеграції в європейське політичне, економічне та культурне середовище.

Вже 2 липня 1993 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Основні напрями зовнішньої політики України», де чітко задекларовано намір країни щодо повноцінної участі в європейських структурах: «Стратегічною метою України є набуття повноправного членства в Європейських Співтовариствах»; «Україна докладатиме зусиль, щоб найближчим часом стати повноправним членом Ради Європи та стороною найважливіших багатосторонніх конвенцій, розроблених під егідою цієї авторитетної і впливової міжнародної регіональної інституції». Наступного року був підписаний один із фундаментальних документів — Угода про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом, яка набула чинності у 1998 році. Цей документ став основою для діалогу між Україною та ЄС на багатьох рівнях: від політичного до економічного, правового та гуманітарного. Окрім цього, він передбачав політичні

консультації, економічне співробітництво, взаємну торгівлю, правову гармонізацію та дотримання принципів демократії та прав людини.

Справжнім проривом стало ухвалення в 1998 році Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Цей документ не тільки офіційно підтвердив наміри України щодо повноправного членства в ЄС, але й окреслив ключові напрями реформ, зокрема, в галузі судової системи, економіки, боротьби з корупцією. Україна розпочала поступову адаптацію свого законодавства до європейських норм, хоча цей процес часто стикався з опором політичних еліт, що мали інші геополітичні орієнтири.

На початку 2000-х років ситуація загострилася. Політична боротьба між прозахідними та проросійськими силами в Україні дедалі частіше виходила на перший план. У 2002 році президент Леонід Кучма вперше офіційно заявив про прагнення України до членства в Європейському Союзі. У 2003 році було створено формат «Україна–ЄС: Європейський вибір», що мав сприяти активізації реформ. Та попри офіційну риторику, реальні кроки влади не завжди відповідали заявленому курсу.

Рішучим поштовхом до активізації євроінтеграційних процесів стала Помаранчева революція 2004 року. Внаслідок масштабних фальсифікацій на президентських виборах громадяни вийшли на вулиці, відстоюючи своє право на чесні вибори, демократичні цінності й прозорість влади. Перемога Віктора Ющенка відкрила новий період у зовнішній політиці України. У 2005 році було офіційно оголошено курс на європейську інтеграцію як стратегічний пріоритет: «Наше місце в Європейському Союзі, моя мета – Україна в об'єднаній Європі!», — В. Ющенко. Україна приєдналася до Європейської політики сусідства, почалися перемовини про створення зони вільної торгівлі та Угоди про асоціацію.

Проте цей поступ гальмувався внутрішньою політичною нестабільністю, частими урядовими кризами та опором старої номенклатури. З приходом до влади Віктора Януковича у 2010 році ситуація почала змінюватись. Хоча формально Україна продовжувала вести переговори з ЄС, фактично дедалі тісніше зближувалась з Росією. У 2010 році були підписані так звані Харківські угоди, які подовжили перебування російського флоту в Криму до 2042 року в обмін на знижки на газ. Цей крок викликав серйозне занепокоєння серед європейських партнерів.

Незважаючи на це, переговори з ЄС щодо Угоди про асоціацію тривали. Підписання документу планувалося на листопад 2013 року під час Вільнюського саміту «Східного партнерства». Проте за кілька днів до саміту уряд В. Януковича несподівано заявив про призупинення підготовки до підписання Угоди. Ці дії стали спусковим механізмом для масових протестів, які почалися в Києві 21 листопада 2013 року й отримали назву Євромайдан. Протести набули масштабного характеру після жорстокого розгону студентів у ніч на 30 листопада. Головною вимогою протестувальників стало не лише підписання Угоди з ЄС, а й відставка уряду, припинення корупції та дотримання демократичних стандартів. Згодом ці вимоги переросли у заклик до зміни політичного режиму. Революція Гідності, що тривала до лютого 2014 року, стала ключовим поворотним моментом не лише для внутрішньої політики, а й для зовнішньополітичного курсу країни.

Після втечі Віктора Януковича та зміни влади, нове керівництво на чолі з Олександром Турчиновим та Арсенієм Яценюком відновило курс на євроінтеграцію. Вже в березні 2014 року було підписано політичну частину Угоди про асоціацію, а в червні — економічну. Цей документ став символом незворотності європейського вибору України.

Таким чином, шлях України до євроінтеграції в період з 1991 до 2014 року був складним, але цілеспрямованим. Попри численні внутрішні

кризи, зміни політичного курсу та зовнішній тиск з боку Росії, українське суспільство продемонструвало стійке прагнення до європейських цінностей. Цей період став фундаментом для подальших трансформацій, які Україна активно втілює з 2014 року і дотепер.

1.2. Угода про асоціацію з ЄС та її реалізація

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана в червні 2014 року, стала найбільш масштабним та важливим міжнародно-правовим документом в історії незалежної України. Вона визначила нову парадигму відносин між Україною та ЄС, вивівши їх на рівень політичної асоціації та економічної інтеграції. Цей документ не лише закріпив політичне партнерство, а й визначив чіткий вектор внутрішніх реформ в Україні.

Угода охоплює широкий спектр сфер: від зовнішньої політики, юстиції та безпеки до торгівлі, транспорту, енергетики, охорони здоров'я та довкілля. Основною її складовою стала «Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі», яка передбачає поступову інтеграцію України до єдиного ринку ЄС. Цей крок передбачає зниження мит, глибоку гармонізацію стандартів, технічних регламентів, санітарних та фітосанітарних норм.

Політично цей документ символізує відмову України від пострадянської моделі розвитку та її остаточне приєднання до європейської системи цінностей: демократії, верховенства права, прав людини та ринкової економіки. Угода також зобов'язує сторони до регулярного політичного діалогу, спільної безпекової політики та координації в міжнародних організаціях.

Переговори щодо Угоди про асоціацію тривали понад шість років і супроводжувалися численними викликами. Її парафування відбулось 30 березня 2012 року, але реальне підписання було зірване у листопаді 2013 року урядом Віктора Януковича, що й стало причиною Євромайдану. Після зміни влади в 2014 році документ було підписано: політичну частину

підписано в березні, економічну — в червні. Тимчасове застосування економічної частини розпочалося у січні 2016 року, а повна ратифікація відбулася у вересні 2017-го після схвалення всіма країнами-членами ЄС.

Імплементація Угоди передбачає широкомасштабні реформи в усіх ключових секторах. Уряд України затвердив Національну програму адаптації законодавства України до *acquis communautaire* ЄС, що стала своєрідною дорожньою картою змін. Згідно з аналітичним звітом «Association Implementation Report on Ukraine» від Європейської Комісії за 2023 рік, Україна досягла значного прогресу в низці сфер:

- Україна стала частиною Європейської енергетичної спільноти, зокрема у 2023 році приєдналася до європейської енергосистеми ENTSO-E. Це забезпечило більшу енергетичну незалежність від Росії;
- створення Вищого антикорупційного суду, НАБУ та НАЗК стали важливими кроками в боротьбі з корупцією. ЄС неодноразово визнавав ці досягнення, хоча й наголошував на потребі глибших реформ;
- за даними Держстату, експорт товарів з України до ЄС зріс з \$17,1 млрд у 2014 році до понад \$28 млрд у 2023 році. ЄС став основним торговельним партнером України;
- Україна долучилася до програм Erasmus+ та Horizon Europe, що відкрило нові можливості для студентів, дослідників та наукових установ;
- в Україні затверджено низку стратегій у сфері управління відходами, скорочення викидів та захисту біорізноманіття відповідно до європейських стандартів.

Однак, уряд України зіткнувся також і з низкою не менш важливих викликів. Як зазначено в звіті, Україна продовжила помітний прогрес у реформах у широкому спектрі сфер, пов'язаних з Угодою про асоціацію, наприклад, у цифровій трансформації, митній справі та боротьбі зі зміною

клімату, тоді як реформи в таких сферах, як охорона навколишнього середовища, енергетика та праця, аудіовізуальні медіа, зіткнулися з труднощами.

Серед системних проблем, що уповільнюють імплементацію можна виділити наступні:

- інституційна слабкість, недостатня спроможність державних органів влади для реалізації складних реформ;
- фінансові обмеження, зокрема у таких сферах як екологія, транспорт чи аграрна політика;
- війна з Росією, проте навіть в умовах війни Україна продовжує впроваджувати положення Угоди, що підтверджується звітами ЄС;
- бюрократія та опір змін, а також чиновники, які не зацікавлені у зміні системи.

Угода про асоціацію не є кінцевою метою, а більше стартовою платформою для глибшої інтеграції України до ЄС. Саме на базі виконання цієї Угоди Україна отримала у 2022 році статус країни-кандидата на вступ до ЄС. Подальше просування до членства в Євросоюзі прямо залежить від повного виконання її положень та забезпечення їх сталої імплементації.

У 2024 році Європейська Комісія позитивно оцінила реформи України та рекомендувала почати переговори щодо вступу. Це свідчить про те, що Угода про асоціацію є не просто рамковим документом, а дієвим інструментом євроінтеграції.

Отже, Угода про асоціацію стала ключовим елементом нового етапу українсько-європейських відносин. Вона визначає не лише зовнішньополітичний курс країни, а й задає напрям для внутрішнього розвитку. Імплементація положень Угоди — це виклик і водночас можливість для модернізації України за європейським зразком.

1.3. Євроінтеграційна динаміка України у 2014–2021 роках

Період 2014–2021 років став визначальним у процесі європейської інтеграції України. Після Революції Гідності країна взяла курс на глибоку трансформацію, спрямовану на наближення до стандартів Європейського Союзу. Цей етап характеризувався як значними досягненнями, так і викликами на шляху до європейської інтеграції.

Після подій 2014 року Україна чітко задекларувала свій європейський вибір. У 2019 році Верховна Рада України внесла зміни до Конституції, закріпивши стратегічний курс на повноправне членство в ЄС та НАТО. Ці зміни проголошують: «внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору». Цей крок став важливим сигналом для міжнародних партнерів щодо незворотності євроінтеграційного курсу.

Указом Президента України від 20 квітня 2019 року було затверджено План заходів з реалізації стратегічного курсу держави на набуття членства в ЄС та НАТО. Цей документ визначив конкретні кроки для досягнення поставлених цілей, включаючи адаптацію законодавства, реформування сектору безпеки та оборони, а також посилення інституційної спроможності органів державної влади.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності у 2017 році, стала дорожньою картою для реформ у різних сферах. За період 2014–2020 років Україна виконала близько 54% зобов'язань, передбачених Угодою. А саме, у 2020 році Україна приєдналася до майже 90% заяв ЄС щодо міжнародних подій, демонструючи високий рівень політичної асоціації.

Проте темпи імплементації залишалися нерівномірними. Наприклад, у 2018 році Верховна Рада виконала лише 40% запланованих заходів, центральні органи виконавчої влади — 55%, а інші органи

державної влади — 47%. Така ситуація свідчить про необхідність посилення координації та контролю за виконанням зобов'язань.

Європейський Союз в цей період став головним торговельним партнером України. З 2015 по 2020 рік експорт українських товарів до ЄС зріс на 60%, а частка ЄС у зовнішній торгівлі України досягла 45%. Це стало можливим завдяки створенню Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, яка передбачає поступове усунення тарифних та нетарифних бар'єрів.

Однак деякі сектори залишались проблемними. Наприклад, у сфері транспорту у 2017 році не було імplementовано жодної директиви ЄС, а у сфері митниці спостерігалось відставання у приєднанні до Конвенції про єдиний режим транзиту.

Боротьба з корупцією стала ключовим напрямом реформ. У 2019 році розпочав роботу Вищий антикорупційний суд, що стало важливим кроком у забезпеченні незалежного правосуддя. Також було прийнято закони про перезапуск Національного агентства з питань запобігання корупції та захист викривачів. З іншого боку, за даними звіту ЄС, жодного високопосадовця не було засуджено за корупцію, а рівень довіри громадян до судової системи залишався низьким. Це свідчить про необхідність подальших зусиль у сфері забезпечення верховенства права.

З 2014 року ЄС та європейські фінансові інституції мобілізували понад 15 мільярдів євро у вигляді грантів та позик для підтримки реформ в Україні. Зокрема, Європейський інвестиційний банк надав 4,3 млрд євро на розвиток інфраструктури, а Європейський банк реконструкції та розвитку — 4,05 млрд євро на підтримку банківського сектору, аграрного бізнесу та малого підприємництва. Окрім цього, у 2020 році ЄС надав Україні макрофінансову допомогу у розмірі 1,2 млрд євро для боротьби з економічними наслідками пандемії COVID-19. Для України ця підтримка стала важливим фактором стабілізації економіки та продовження реформ.

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році ЄС став стратегічним партнером України у проведенні реформ. Угода передбачала політичну асоціацію та економічну інтеграцію, що стало основою для подальших змін у країні. ЄС активно підтримував Україну у зміцненні демократичних інститутів, верховенства права та боротьбі з корупцією. В період 2014–2021 років ЄС надав Україні значну фінансову допомогу. Ці кошти сприяли стабілізації економіки, підтримці реформ та розвитку інфраструктури. Зокрема, було виділено:

- 1,7 млрд євро у вигляді грантів в рамках Європейського інструменту сусідства;
- 5,6 млрд євро у формі макрофінансової допомоги через п'ять програм;
- 194 млн євро гуманітарної допомоги;
- 355 млн євро з інструментів зовнішньої політики .

ЄС активно сприяв реформам у секторі безпеки та правосуддя. Зокрема, Консультативна місія ЄС (КМЄС) надала стратегічні поради та практичну підтримку у реформуванні цивільного сектору безпеки. Одним із значних досягнень стало створення патрульної поліції у 2015 році, що стало символом нової якості правоохоронних органів. КМЄС також сприяла реформуванню прокуратури, судової системи та інших правоохоронних органів, надаючи експертну підтримку та навчання персоналу.

Угода про асоціацію передбачала створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Це дозволило Україні інтегруватися у внутрішній ринок ЄС, знизити торговельні бар'єри та гармонізувати стандарти. Слід зазначити, що з 2015 по 2020 рік експорт українських товарів до ЄС зріс на 60%, а частка ЄС у зовнішній торгівлі України досягла 45%. Це свідчить про успішну економічну інтеграцію та зростання взаємної торгівлі.

Боротьба з корупцією стала одним із пріоритетів співпраці між Україною та ЄС. За підтримки ЄС було створено низку антикорупційних

інституцій, зокрема: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ); Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП); Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Ці органи стали важливими інструментами у боротьбі з корупцією на високому рівні, хоча їхня ефективність залежить від політичної волі та підтримки з боку держави.

ЄС сприяв реформам у сфері енергетики, зокрема інтеграції України до Європейської енергетичної спільноти. У 2023 році Україна приєдналася до європейської енергосистеми ENTSO-E, що забезпечило їй більшу енергетичну незалежність від Росії.

У сфері довкілля Україна за підтримки ЄС розробила стратегії управління відходами, скорочення викидів та захисту біорізноманіття відповідно до європейських стандартів. Слід також зазначити, що Україна долучилася до програм Erasmus+ та Horizon Europe, які відкрили нові можливості для студентів, дослідників та наукових установ та сприяли інтеграції української освіти та науки у європейський простір, обміну досвідом та підвищенню якості освіти.

Таким чином, період 2014–2021 років ознаменувався значним прогресом у євроінтеграційній політиці України. Було досягнуто важливих результатів у сфері політичної асоціації, економічної інтеграції та реформування ключових секторів. Проте темпи імплементації залишалися нерівномірними, а деякі сфери потребували додаткової уваги. Для досягнення повноправного членства в ЄС Україна має продовжувати реформи, посилювати інституційну спроможність та забезпечувати ефективне виконання зобов'язань, а важливу роль у цьому процесі відіграє підтримка з боку ЄС. Європейський Союз відіграв ключову роль у процесах реформ в Україні у період 2014–2021 років. Його підтримка охоплювала політичну, фінансову, експертну та технічну допомогу, сприяючи трансформації країни у напрямку європейських стандартів. Подальший

успіх реформ залежить від сталості політичної волі, ефективності інституцій та продовження підтримки з боку ЄС.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало не лише найбільшим викликом безпеці в Європі з часів Другої світової війни, але й каталізатором глибоких політичних, економічних та дипломатичних трансформацій. Відносини України з Європейським Союзом з початком війни перейшли у нову фазу стратегічного партнерства, що ґрунтується на солідарності, взаємній підтримці та спільному баченні європейського майбутнього.

2.1. Політико-дипломатичні зміни у відносинах після 24 лютого 2022 року

З перших днів вторгнення ЄС чітко висловив свою позицію щодо неприпустимості порушення суверенітету та територіальної цілісності України. Європейська Рада та Європейська Комісія ухвалили низку резолюцій, які засуджують дії Росії та закликають до негайного припинення військових дій. Ці документи стали основою для формування спільної політики ЄС щодо України в умовах війни. Крім того, лідери країн-членів ЄС здійснили низку візитів до Києва, демонструючи підтримку українському народу та уряду. Такі візити мали не лише символічне значення, але й сприяли зміцненню політичного діалогу між Україною та ЄС.

На дипломатичному рівні ЄС активізував свою діяльність у міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ та Рада Європи, з метою консолідації міжнародної спільноти навколо підтримки України. ЄС ініціював резолюції, які засуджують агресію Росії та закликають до виведення її військ з території України. Окрім цього, ЄС виступив посередником у переговорах між Україною та Росією, сприяючи пошуку дипломатичного вирішення конфлікту. Хоча ці зусилля не призвели до негайного припинення бойових дій, вони стали важливим елементом міжнародного тиску на Росію.

Одним із ключових інструментів реакції ЄС на агресію Росії стала санкційна політика. ЄС запровадив кілька пакетів санкцій, спрямованих на обмеження економічного потенціалу Росії та її здатності фінансувати військові дії. Санкції охоплюють фінансовий, енергетичний, транспортний та оборонний сектори, а також включають персональні обмеження для осіб, причетних до агресії. Ці заходи мали на меті не лише покарати Росію за порушення міжнародного права, але й змусити її до перегляду своєї політики щодо України. Санкції також стали сигналом для інших країн про

рішучість ЄС захищати принципи міжнародного порядку. «Наші санкції суттєво підривають економічну базу Росії, позбавляючи її перспектив модернізації. Ми продовжимо тиснути на Росію та на тих, хто її підтримує на полі бою. Ми будемо переслідувати соратників Путіна та тих, хто допомагає Росії обходити санкції або поповнювати її військовий арсенал.» — Європейська Комісія.

ЄС надав Україні значну гуманітарну допомогу, спрямовану на підтримку внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від війни, та відновлення зруйнованої інфраструктури. Допомога включає фінансування гуманітарних програм, постачання медикаментів, продуктів харчування та інших необхідних ресурсів. Крім того, ЄС сприяв координації міжнародної гуманітарної допомоги, забезпечуючи ефективне використання ресурсів та уникнення дублювання зусиль.

Надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу стало історичним поворотом у її зовнішньополітичному курсі та свідченням глибокої трансформації політичних і безпекових реалій Європи. Рішення, ухвалене Європейською радою 23 червня 2022 року, стало прямою відповіддю на повномасштабне вторгнення Росії та демонстрацією європейської солідарності.

Ще до 2022 року Україна активно співпрацювала з ЄС у рамках Угоди про асоціацію та зони вільної торгівлі. Однак процес набуття статусу кандидата завжди залишався політично чутливим. Війна радикально змінила ситуацію: західні країни більше не могли ігнорувати не лише потребу України в безпекових гарантіях, а й її прагнення до глибокої інтеграції з європейськими структурами. Вперше у практиці ЄС кандидатський статус було надано країні, яка перебуває у стані війни. Це стало політичним сигналом не лише для України, а й для інших держав регіону, зокрема Грузії та Молдови, які також прагнуть приєднатися до Союзу.

Надання статусу кандидата супроводжувалося рядом вимог, які Україна має виконати на шляху до повноправного членства:

- реформа правосуддя: трансформація судової системи, забезпечення її незалежності, завершення реформи Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів;
- боротьба з корупцією: активізація роботи НАБУ, САП та ВАКС; гарантування незалежності антикорупційних інституцій;
- дотримання прав людини, зокрема, у питаннях захисту прав національних меншин;
- продовження децентралізації: закріплення спроможності громад;
- контроль над олігархією: запровадження законодавства проти олігархічного впливу на політичні процеси.

Європейський Союз запровадив принцип «строгої умовності», тобто лише виконання цих вимог відкриватиме шлях до наступного етапу — початку перемовин про вступ.

Отримання статусу кандидата надало Україні політичну легітимність у її європейських прагненнях. Воно створило нову парадигму внутрішньої політики, де реформи стали не лише вимогою часу, а умовою виживання у великій політичній грі. Наслідки здобуття статусу кандидата можна умовно поділити на короткострокові та довгострокові. Серед короткострокових: підвищення довіри інвесторів, розширення доступу до програм ЄС, гарантія довгострокової підтримки. По-перше, це зміцнило економічну стійкість в період воєнного часу. По-друге, Україна отримала право брати участь у програмі «Цифрова Європа», «Горизонт Європа», «Erasmus+» та інших. По-третє, гарантія підтримки як політичної, так і фінансової, є важливою для функціонування держави під час війни. Серед довгострокових наслідків: зобов'язання до системних реформ, переосмислення національної ідентичності, перехід від асоціації до членства. По-перше, кандидатський статус створив мотивацію до

подальших трансформацій в економіці, правосудді, антикорупційній сфері. По-друге, суспільство дедалі більше інтегрується в європейський культурний простір. По-третє, фактично Україна з кандидатським статусом розпочала підготовку до адаптації національного законодавства до *acquis communautaire* ЄС (загального правового поля Союзу).

Хоча статус кандидата є значним досягненням, шлях до повноправного членства є довгим і складним. Україна на даному етапі стикається з такими викликами як:

- тривала війна (бойові дії ускладнюють реалізацію реформ);
- політична нестабільність (можлива зміна урядів у ЄС може вплинути на підтримку України);
- внутрішній опір реформам (частина української політичної еліти не зацікавлена у трансформації, яка загрожує їхнім інтересам).

З точки зору геополітичних наслідків, надання статусу кандидата Україні стало відповіддю на російську агресію з боку не лише окремих держав, а й всього Європейського Союзу. Воно ознаменувало кінець політики «стратегічної двозначності» щодо європейського майбутнього України. Тепер, навіть попри затяжну війну, процес євроінтеграції набув незворотного характеру.

Таким чином, реакція Європейського Союзу на повномасштабне вторгнення Росії в Україну стала прикладом єдності та рішучості в захисті міжнародного права та демократичних цінностей. Політична та дипломатична підтримка, санкційна політика та гуманітарна допомога свідчать про стратегічне партнерство між Україною та ЄС, яке зміцнилося в умовах війни.

2.2. Економічна та військова допомога ЄС: нові формати партнерства

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України Європейський Союз значно посилив економічну підтримку України. Це відобразилося в багатьох аспектах,

включаючи фінансову допомогу, спрощення торгівельних відносин та розширення доступу України до внутрішнього ринку ЄС. Така підтримка стала важливим фактором економічної стабілізації України та підтвердженням стратегічного партнерства між сторонами.

ЄС надав Україні суттєву фінансову допомогу для подолання економічних наслідків війни та забезпечення стійкості державних фінансів. Зокрема, у 2022 році Союз затвердив кілька пакетів макрофінансової допомоги, спрямованих на підтримку української економіки. Основними напрямками цієї допомоги стали:

- макрофінансова підтримка, що означає надання кредитів на пільгових умовах для стабілізації економіки та підтримки державного бюджету України;
- грантова допомога, тобто фінансування гуманітарних проєктів, відновлення критичної інфраструктури та підтримка соціальних програм;
- фінансування через європейські фінансові інституції, тобто залучення інвестицій та кредитних ліній для модернізації економічної інфраструктури та енергетичної безпеки України.

Крім того, ЄС тісно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як МВФ та Світовий банк, що дозволяє координувати фінансові потоки та підвищувати ефективність підтримки. З метою посилення економічної стійкості України ЄС ухвалив рішення про повну лібералізацію торгівлі. У травні 2022 року було тимчасово скасовано всі імпорتنі мита та квоти на українські товари, що дало змогу суттєво розширити експорт до країн Європейського Союзу. Це рішення стало безпрецедентним кроком у відносинах ЄС з країною, яка не є членом об'єднання. Завдяки цьому Україна отримала доступ до єдиного європейського ринку на умовах, наближених до тих, які діють для членів Союзу. Це сприяло зростанню обсягів експорту, розвитку національного

виробництва та залученню додаткових валютних надходжень до державного бюджету.

Розширений доступ до ринку ЄС відкриває нові перспективи для інтеграції України у внутрішній ринок об'єднання. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, яка діє в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, стала фундаментом для зміцнення економічних зв'язків. Українські підприємства отримали можливість відповідати європейським стандартам, що підвищує їхню конкурентоспроможність на міжнародних ринках. До таких можна віднести Миронівський хлібопродукт, Крюківський вагонобудівний завод, Електроважмаш, та інші. Продовження процесу адаптації національного законодавства до норм ЄС сприятиме ще більшому економічному зближенню. У перспективі це може стати основою для повноцінного включення України до внутрішнього ринку ЄС, що підвищить економічну стійкість та зміцнить зв'язки з європейськими партнерами.

Одним із ключових механізмів, що забезпечили військову підтримку Україні, став Європейський фонд миру (European Peace Facility), створений у 2021 році. Фонд був покликаний фінансувати оборонні потреби країн-партнерів, і Україна стала першим великим одержувачем цієї допомоги. Завдяки EPF з початку війни було профінансовано постачання військового обладнання, технічної підтримки, а також здійснено навчання українських військових. Зокрема, фінансування спрямовувалося на постачання бронетехніки, систем протиповітряної оборони, засобів зв'язку та амуніції, технічне обслуговування та ремонт військової техніки, переданої Україні, підготовку українських військовослужбовців на базах у країнах ЄС. Важливо відзначити, що за даними Європейської комісії, загальний обсяг фінансової підтримки через EPF для України перевищив 5 мільярдів євро. Це стало одним із найбільших оборонних вкладень в історії Європейського Союзу. Окрім фінансування через EPF, країни-члени ЄС

координували постачання озброєнь і військової техніки для України. Польща, Литва, Німеччина, Франція, Естонія та інші держави надали широкий спектр озброєнь: від стрілецької зброї до важкої бронетехніки та артилерійських систем. Серед основних напрямів підтримки:

- передача сучасних систем ППО (наприклад, IRIS-T від Німеччини);
- поставка протитанкових ракетних комплексів, дронів-розвідників та бронетранспортерів;
- організація спільних навчань та військової підготовки на території Польщі, Литви та Німеччини.

Цей рівень військової підтримки став безпрецедентним в історії сучасної Європи та продемонстрував готовність ЄС іти на стратегічне поглиблення оборонного співробітництва.

Російська агресія проти України змусила Європейський Союз переглянути свої підходи до оборони та безпеки. Якщо раніше ЄС орієнтувався переважно на м'яку силу та економічні санкції, то з 2022 року акцент змістився на колективну безпеку. Було ухвалено рішення про посилення військової інтеграції серед країн-членів, збільшення оборонних бюджетів і створення нових механізмів військового реагування. Зокрема, прийняття Стратегічного компаса ЄС стало ключовим документом, що визначив новий підхід до безпеки у регіоні. Він передбачає: по-перше, збільшення швидкості реагування військових підрозділів ЄС; по-друге, посилення співпраці у сфері розвідки та кібербезпеки; по-третє, поглиблення військової інтеграції між країнами-членами.

Поглиблення військової співпраці між ЄС та Україною відкрило нові перспективи для стратегічного партнерства. Європейський Союз розглядає можливість включення України до оборонних програм у межах Спільної політики безпеки і оборони (The Common Security and Defence Policy), що дозволить Україні отримувати доступ до новітніх оборонних

технологій, брати участь у спільних навчаннях і програмах модернізації Збройних Сил України.

Довгострокова перспектива також має на увазі можливість інтеграції української оборонної промисловості до європейських проєктів, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню рівня технологічної сумісності та обміну досвідом.

Таким чином, військова підтримка з боку Європейського Союзу стала одним з ключових елементів у зміцненні обороноздатності України в умовах російської агресії. ЄС продемонстрував готовність виступати в ролі оборонного партнера, що засвідчило нову еру у співпраці між Україною та європейськими країнами у сфері безпеки. Така підтримка не лише посилює обороноздатність України, а й відкриває нові можливості для стратегічної інтеграції у європейську систему колективної безпеки. Економічна підтримка з боку Європейського Союзу також стала ключовим елементом у забезпеченні фінансової стабільності України в умовах війни. Лібералізація торгівлі та розширення доступу до внутрішнього ринку ЄС відкрили нові можливості для українського експорту та сприяли економічній інтеграції з європейським простором. Подальша співпраця у цій сфері матиме вирішальне значення для економічного відновлення та євроінтеграційних перспектив України.

2.3. Вплив війни на суспільну думку в ЄС щодо розширення

Після початку вторгнення соціологічні дослідження зафіксували помітне зростання підтримки розширення ЄС, зокрема щодо вступу України, Молдови та країн Західних Балкан. Впливали на це кілька ключових факторів. По-перше, відчуття солідарності з Україною та визнання її боротьби за демократичні цінності. По-друге, занепокоєння з приводу російської агресії та потреба в зміцненні безпеки в Східній Європі. По-третє, політична риторика урядів європейських країн, які відкрито підтримували євроінтеграційні прагнення України. Зокрема, опитування,

проведені Європейською радою з міжнародних відносин (ECFR) у 2023 році, показали, що більш ніж 60% респондентів у Польщі, Литві та Естонії підтримують вступ України до ЄС. (Рис. 1, Рис. 2). Навіть у країнах, де раніше домінувала скептична позиція, таких як Франція та Нідерланди, рівень підтримки зріс у кілька разів. Окрім того, дослідження Євробарометра вказали на зростання підтримки розширення серед молоді та політично активних громадян у Західній Європі.

2022: Which of the following statements comes closest to your view? In per cent

< 15 15–30 30–45 ≥ 45

	All	DE	ES	FR	GB	IT	PL	PT	RO	SE	FI
The most important thing is to stop the war as soon as possible, even if it means Ukraine giving control of areas to Russia	35	49	35	41	22	52	16	31	42	38	26
The most important thing is to punish Russia for its aggression, even if it means that more Ukrainians are killed and displaced	22	19	16	20	21	16	41	21	23	22	25
Neither of these	28	21	38	22	39	17	31	39	20	22	30
Don't know	15	11	12	17	19	15	11	10	16	18	19

Source: Datapraxis and YouGov, May 2022.
ECFR · ecf.eu

Рис. 1

2023: Which of the following statements comes closest to your view? In per cent

< 15 15–30 30–45 ≥ 45

	All	DE	ES	FR	GB	IT	PL	PT	RO	DK	EE
The conflict between Russia and Ukraine needs to stop as soon as possible, even if it means Ukraine giving control of areas to Russia	29	39	30	31	22	41	18	33	37	24	17
Ukraine needs to regain all its territory, even if it means a longer war or more Ukrainians being killed and displaced	38	33	29	35	44	26	52	28	22	48	66
Western dominance of the world needs to be pushed back, even if it means accepting Russian territorial aggression against Ukraine	5	7	6	5	4	5	4	4	8	3	2
None of these	14	9	22	14	14	16	13	23	17	8	9
Don't know	13	12	12	16	17	12	14	12	17	16	6

Source: Datapraxis and YouGov (DK, FR, DE, GB, IT, PL, PT, RO, ES), Datapraxis and Norstat (EE), January 2023.
ECFR · ecf.eu

Рис. 2

На хвилі змін у суспільних настроях уряди країн ЄС почали активніше висловлювати підтримку Україні на рівні політичних заяв та міжнародних зустрічей. У 2022-2023 роках Європейська комісія неодноразово підкреслювала готовність розглянути питання розширення, а Європейський парламент ухвалив кілька резолюцій на підтримку євроінтеграції України.

Серед основних кроків можна виділити:

- надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року;
- підписання декларацій про підтримку розширення з лідерами Польщі, Чехії, Словаччини та країн Балтії;
- ініціативи з розширення програм допомоги та інтеграції України у внутрішні ринки ЄС;
- збільшення фінансування через структурні фонди ЄС для підготовки України до вступу.

Окрім України, війна змінила ставлення ЄС і до Молдови та країн Західних Балкан. Політичні лідери цих держав почали активніше лобіювати свої інтереси в ЄС, що спричинило перегляд євроінтеграційних стратегій.

Слід зазначити, що попри зростання підтримки в суспільстві, процес розширення стикається з певними викликами. Мається на увазі потреба в адаптації інституцій ЄС, реформування внутрішньої політики та вирішення питань безпеки. Водночас війна стимулювала європейські країни до переосмислення геополітичних підходів, що може сприяти більш швидкій інтеграції України та Молдови до ЄС. Європейські аналітики прогнозують, що активна підтримка України серед країн Центральної та Східної Європи сприятиме більш швидкому ухваленню рішень щодо вступу. Водночас, в Західній Європі залишаються виклики внутрішньої політичної боротьби, яка стримує швидкість процесів.

Таким чином, російська агресія проти України стала каталізатором змін у суспільній думці країн ЄС щодо розширення на Схід.

Підтримка інтеграції України зросла як серед громадян, так і на політичному рівні, що відкриває нові перспективи для подальшого поглиблення євроінтеграції та зміцнення безпеки в регіоні. Окрім цього, змінене ставлення до Молдови та Балканських країн формує нову стратегію розширення ЄС, що базується на безпеці та геополітичній стійкості.

РОЗДІЛ 3. КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Євроінтеграційний курс України давно визначений як стратегічний пріоритет державної політики. Війна загострила наявні проблеми, водночас прискоривши окремі реформи та об'єднання політичної волі навколо європейського майбутнього. У таких умовах важливо проаналізувати ключові виклики, що постають перед Україною на шляху до членства в Європейському Союзі.

3.1. Політичні, правові та економічні бар'єри на шляху до членства

Відповідно до Копенгагенських критеріїв, одним із базових елементів для вступу до Європейського Союзу є стабільність інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу до національних меншин. Це означає, що Україна повинна не лише мати формальні державні органи, але й забезпечити їхню функціональність, прозорість, ефективність і відповідальність. Наприклад, функціонування незалежного антикорупційного органу повинно бути не просто задекларованим, але й підтвердженим практикою, реальною кількістю справ, які дійшли до суду, вироками та конфіскацією активів. Наразі ж існує значна різниця між декларативною складовою та фактичними результатами роботи державних органів.

Успішна євроінтеграція потребує високого рівня координації між різними рівнями влади — центральною, обласною та місцевою. В цьому контексті процес децентралізації, який розпочався в Україні з 2014 року, є позитивним сигналом для Європейського Союзу. Однак, попри досягнення, існує низка викликів, пов'язаних з ефективністю місцевого самоврядування, особливо в умовах війни, коли частина територій є тимчасово окупованими, а інші зазнають регулярних обстрілів. Органи влади на місцях часто не мають достатніх ресурсів, щоб відповідати європейським стандартам управління, що створює додатковий тиск на державу.

Важливо розуміти, що правова інтеграція — це не лише прийняття великого обсягу нових законів, а й глибока трансформація правової

культури. Мається на увазі зміна ставлення до права як до регулятора суспільних відносин, повагу до норм, незалежність суддів та відповідальність правників. Для цього потрібно оновити не лише нормативну базу, але й програми навчання у правничих вишах, покращити кваліфікацію суддів, адвокатів та прокурорів. Без оновлення юридичної освіти та правничої практики будь-яка реформа залишиться лише на папері.

Значну роль у подоланні інституційних та правових бар'єрів відіграють міжнародні організації, зокрема Європейська комісія, Рада Європи, Венеціанська комісія, а також окремі країни-партнери. Їхні рекомендації часто слугують дороговказом у реформуванні законодавства. Однак важливо, щоб ці рекомендації не залишались суто технічними вказівками, а були реально інтегровані в процеси ухвалення рішень. Зокрема, неодноразово зазначалося, що реформи в Україні мають не декларативний, а змістовний характер, і оцінюються за реальними результатами, а не за кількістю прийнятих законів.

Корупція в Україні є одним з найглибших системних викликів, що істотно гальмує процес євроінтеграції. В умовах війни ця проблема набуває ще більшої актуальності, адже значні ресурси, зокрема іноземна допомога, вимагають прозорого управління та звітності. Успішність України у сфері боротьби з корупцією та реформування судової системи є ключовим критерієм її відповідності європейським стандартам.

Впродовж останніх років в Україні було створено низку спеціалізованих антикорупційних органів: Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Ці інституції покликані виявляти, розслідувати та карати корупційні правопорушення на найвищому рівні. Їхнє існування позитивно сприймається Європейським Союзом, який неодноразово наголошував на їх значенні у системі стримувань і противаг.

Однак існують як успіхи, так і проблеми. Система часто стикається з політичним тиском, кадровими труднощами, а також із затягуванням судових процесів. Деякі резонансні справи, попри розслідування НАБУ, так і не дійшли до вироків. Є також питання щодо прозорості добору суддів і прокурорів до цих органів, що викликає недовіру в суспільстві та серед міжнародних партнерів.

Одна з ключових вимог ЄС до України — забезпечення незалежності судової гілки влади. Це не лише питання кадрових змін, а й системної перебудови принципів функціонування судової системи. На практиці українські суди часто демонструють залежність від політичної влади, а рішення можуть бути доволі корупційними. Попри ухвалення низки законів щодо реформи судочинства, зокрема про очищення суддівського корпусу, впровадження електронного суду, підвищення зарплат, реальні зміни йдуть повільно. В період війни реформа ускладнюється необхідністю забезпечення безперервної роботи судів у небезпечних регіонах, а також тимчасовим зниженням уваги до довгострокових структурних змін.

Європейський Союз активно спостерігає за процесом реформ у сфері правосуддя та антикорупції. Регулярні оцінки Єврокомісії, висновки Венеціанської комісії та звіти GRECO є важливими індикаторами відповідності України європейським стандартам. В своїх висновках ЄС наголошує на необхідності завершення реформи Конституційного Суду, забезпеченні прозорості Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів. В 2022–2023 роках Україна зробила кроки в напрямку реформування цих інституцій, однак процес і надалі стикається з опором з боку окремих суддів та політичних еліт. Впровадження міжнародних експертів до конкурсних комісій стало позитивним сигналом, однак механізми їх впливу потребують посилення.

Слід зазначити, що українське громадянське суспільство відіграє ключову роль у моніторингу та просуванні реформ. Організації, такі як Центр протидії корупції, Transparency International Ukraine, DEJURE Foundation ведуть аналітичну та адвокаційну діяльність, впливаючи як на внутрішній політичний порядок денний, так і на міжнародні позиції щодо підтримки реформ в Україні.

Аналітики та активісти забезпечують суспільний контроль за діяльністю державних органів, викривають зловживання, готують альтернативні законопроекти та аналізують законодавчі ініціативи. В період війни їхня діяльність активізувалася, оскільки саме зараз закладається основа для відбудови нової, прозорої державної моделі. Наприклад, в 2023 році Україна піднялась на 3 бали в індексі сприйняття корупції, досягнувши 36 балів і посівши 104 місце серед 180 країн. Це стало результатом активізації антикорупційних заходів, зокрема реалізації Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми.

Соціологічні дослідження свідчать, що рівень довіри до судової системи в Україні залишається низьким. Це пояснюється не лише випадками корупції або неефективного правосуддя, а й загальною відсутністю позитивного досвіду взаємодії громадян з судами. У багатьох випадках українці не очікують справедливості, а сприймають суд як бюрократичну або репресивну інституцію. Це створює парадокс, бо навіть коли відбуваються позитивні зрушення, вони залишаються непоміченими через загальну недовіру. Таким чином, окрім змін «згори», важливо проводити системну інформаційну кампанію щодо оновлення судової системи, її функціоналу та ролі у демократичному суспільстві.

Таким чином, інституційні та правові бар'єри це не лише технічні труднощі, а й глибокі структурні проблеми, які мають бути подолані через системні перетворення. Вони вимагають політичної волі та суспільної підтримки, оскільки лише за умови залучення громадськості до процесів

реформ можливе справжнє оновлення. Україна вже зробила значні кроки на цьому шляху, проте війна значно ускладнила процес. Втім, саме виклики воєнного часу можуть стати стимулом для більш радикальних і рішучих змін, які допоможуть у майбутньому не лише досягти членства в ЄС, а й стати активним учасником трансформації європейського простору.

3.2. Роль внутрішньої політичної стабільності у процесі зближення з ЄС

Політична стабільність є однією з основних передумов для успішної євроінтеграції будь-якої країни-кандидата. У випадку України це питання набуває особливої уваги, оскільки з 2014 року країна пережила кілька кризових періодів, включаючи зміну влади, анексію Криму, окупацію території Донеччини та Луганщини, повномасштабне вторгнення Росії в 2022 році. В цих умовах підтримання політичної стабільності стало не лише внутрішнім викликом, але й критично важливим фактором у відносинах з Європейським Союзом.

ЄС розглядає стабільне політичне середовище як одну з обов'язкових умов для ефективної реалізації реформ та дотримання зобов'язань, що виходять з Угоди про асоціацію. Політична стабільність дозволяє забезпечити послідовність урядової політики, уникати раптових змін стратегічного курсу та підтримувати стабільний діалог з інституціями ЄС. Україна, попри зовнішні загрози, змогла зберегти базову стабільність у функціонуванні головних інституцій державної влади завдяки консолідації суспільства, підтримці з боку міжнародних партнерів та значній мобілізації політичних еліт. Такий рівень єдності створив позитивне враження в Брюсселі і сприяв отриманню статусу кандидата на вступ у 2022 році.

Однак, слід зазначити, що ця стабільність є відносною і багато в чому забезпечується зовнішніми чинниками, насамперед військовою допомогою та фінансовими вливаннями ЄС, США та МВФ. У разі затягування війни або зменшення підтримки може виникнути ризик

політичного фрагментування та повернення до традиційної для України турбулентності.

В повоєнний період політична стабільність стає особливо вразливою, а очікування суспільства щодо реформ, справедливості, боротьби з корупцією та економічного відновлення є високими. У разі затримок або помилок влади це призведе до зростання протестних настроїв, що в свою чергу створює ризики для стабільності. Крім того, внутрішньополітична конкуренція між різними центрами впливу (президентом, парламентом, урядом, окремими політичними угрупованнями) традиційно була джерелом нестабільності в Україні. В мирний час такі конфлікти є частиною нормального демократичного процесу, проте в умовах війни або після неї вони можуть мати деструктивний характер.

Політична стабільність багато в чому залежить і від інформаційного простору. Наративи, що поширюються через медіа, соціальні мережі та месенджери, здатні як консолідувати суспільство, так і роз'єднувати його.

Протидія дезінформації та пропаганді, особливо з боку Російської Федерації, залишається важливим завданням для українських інституцій. ЄС високо оцінює зусилля України в інформаційній безпеці, однак вимагає більш системної політики щодо свободи слова, медіаграмотності населення та захисту незалежних ЗМІ. Прем'єр-міністр Естонії Кая Каллас під час виступу на Саміті ЄС в 2023 році зауважила: «Україна веде боротьбу не лише за свою свободу, але й за безпеку всієї Європи. Її інформаційна політика є прикладом стійкості та прозорості, які ми всі повинні підтримувати.»

В Україні однією з унікальних особливостей є потужне та активне громадянське суспільство. Громадські організації, аналітичні центри, волонтерські ініціативи забезпечують контроль над владою, заповнюють

прогалини у державному управлінні, а також сприяють діалогу між суспільством та урядом. У післявоєнний період саме громадянське суспільство може стати арбітром, який допоможе уникнути радикалізації та політичної поляризації.

Стабільність політичної системи залежить також від наявності ефективних інститутів стримувань і противаг. Парламентський контроль, незалежні суди, антикорупційні інституції та медіа повинні забезпечувати прозорість і підзвітність влади. Європейський Союз наголошує на важливості збереження демократичних процедур навіть в умовах надзвичайного стану. Попри обмеження, пов'язані з війною, Україна продовжує дотримуватись демократичного курсу, зокрема проводячи відкриті обговорення, публічні консультації та міжнародний моніторинг законодавчої діяльності.

Таким чином, внутрішня політична стабільність є фундаментом для успішної євроінтеграції України. Вона забезпечує послідовність реформ, зміцнює довіру з боку міжнародних партнерів та дозволяє ефективно реалізовувати європейські практики управління. Попри серйозні виклики, Україна демонструє здатність зберігати базову стабільність навіть у найскладніших умовах. Для збереження цього ресурсу у післявоєнний період необхідно розвивати інституції, підтримувати громадянське суспільство, забезпечувати прозорість влади та впроваджувати механізми, які сприяють демократичному діалогу та стабільності.

3.3. Вплив війни на економіку та відповідність економічним критеріям ЄС

Економічні критерії є однією з найважливіших складових на шляху до членства в Європейському Союзі. Згідно з Копенгагенськими критеріями, країна-кандидат повинна мати дієздатну ринкову економіку, здатну витримати конкурентний тиск і ринкові сили в межах ЄС. Для України, яка перебуває у стані повномасштабної війни з Росією з 2022 року,

дотримання цих вимог є надзвичайно складним завданням. Війна впливає на всі сфери економічного життя: від виробництва і логістики до фінансової стабільності та інвестиційного клімату.

З початку вторгнення Росії у лютому 2022 року економіка України зазнала масштабних втрат. За оцінками Світового банку, падіння ВВП у 2022 році склало понад 30%. Зруйнована або пошкоджена значна частина інфраструктури, зокрема дороги, залізничні вузли, мости, електростанції та промислові об'єкти. Багато підприємств були змушені закрити виробництво або переміститися до більш безпечних регіонів, що спричинило скорочення виробництва та втрату робочих місць. Особливо постраждали експортно орієнтовані галузі, включаючи агропромисловий сектор, металургію, хімію, тощо. Блокування українських портів на Чорному морі також обмежило можливості експорту зерна, руди та іншої продукції. Як наслідок, зменшився дохід валюти, що призвело до тиску на національну валюту та зростання інфляції.

Фіскальна ситуація також погіршилась, зростання витрат на оборону і соціальні потреби у поєднанні зі скороченням податкових надходжень створили дефіцит бюджету. Україна змушена звертатися до зовнішніх кредиторів, зокрема МВФ, ЄС, США, для покриття цього дефіциту. Хоча міжнародна підтримка є потужною, вона не може повністю компенсувати втрати, і країна залишається економічно вразливою.

Україна вже багато років проводить структурні реформи, спрямовані на формування ринкової економіки, однак війна значно ускладнила цей процес. Ризики для інвесторів зросли в рази, зокрема через небезпеку фізичного знищення активів, невизначеність щодо майбутнього правового статусу тимчасово окупованих територій, а також складність у прогнозуванні економічної ситуації. Проте, навіть в умовах війни уряд України продовжує реалізацію ключових економічних реформ. Наприклад, збережено основні макроекономічні показники у стабільному діапазоні,

вдосконалюються механізми державного управління фінансами, цифровізуються послуги, проводиться дерегуляція у деяких сферах. Також варто відзначити гнучкість українського бізнесу, який адаптується до нових умов: відбувається релокація підприємств, створюються нові логістичні ланцюги, розвивається внутрішній ринок. Все це вказує на потенціал української економіки до відновлення та зростання у післявоєнний період.

Європейський Союз після початку повномасштабної агресії РФ продемонстрував безпрецедентну солідарність з Україною. Зокрема, у 2022 році було повністю скасовано мита та квоти на український експорт до ЄС. Такі кроки, по-перше, підтримали українську економіку, по-друге, наблизили її до європейського ринку. Крім того, Україна приєдналась до Єдиної енергетичної мережі Європи, що дозволяє експортувати електроенергію до країн ЄС та інтегрувати українську енергетичну систему у загальноєвропейську. Це відкрило нові економічні можливості і зміцнило енергетичну безпеку.

Завдяки політичним зусиллям Україна також почала брати участь у різноманітних програмах фінансування, розвитку малого та середнього бізнесу, інновацій. Водночас, для повноцінної інтеграції потрібне гармонізоване законодавство, посилення контролю за стандартами якості, а також захист прав споживачів. Одним із критичних викликів є скорочення трудових ресурсів внаслідок міграції та бойових дій. Мільйони українців були змушені залишити країну, багато з них є кваліфікованими працівниками. Це створює дефіцит кадрів в окремих галузях, а також знижує споживчий попит всередині країни.

Попри це, зростає роль дистанційної роботи, фрілансу, ІТ-сектору, який довів свою життєздатність і здатність генерувати валютні надходження навіть у критичних умовах.

Успішність реформ в економічній сфері значною мірою залежить від здатності державних інституцій розробляти та реалізовувати ефективну

економічну політику. В цьому контексті слід відзначити зміцнення спроможності Національного банку України, який продовжує утримувати курс гривні, контролювати інфляцію, забезпечувати прозорість монетарної політики. Міністерство економіки та інші центральні органи також адаптувалися до кризових умов, однак залишаються виклики щодо координації з місцевою владою, прозорості державних закупівель та управління державною власністю. Наприклад, в 2022 році була започаткована програма «єРобота», яка передбачає надання мікрогрантів для запуску або розвитку малого бізнесу, що дозволило тисячам українців реалізувати підприємницький потенціал, створюючи нові робочі місця навіть у часи невизначеності.

Таким чином, війна завдала серйозного удару по українській економіці, однак країна демонструє вражаючу здатність до адаптації, реформ і мобілізації внутрішніх ресурсів. Виконання економічних критеріїв ЄС у повному обсязі наразі неможливе, однак тенденції розвитку та співпраці з ЄС свідчать про наявність потенціалу для подальшого зближення. Для цього Україна має продовжити реформи, забезпечити стабільність макроекономічної політики, розвивати експортний потенціал, залучати інвестиції та створити сприятливе бізнес-середовище.

3.4. Різні позиції країн-членів ЄС щодо перспектив членства України

Процес вступу України до Європейського Союзу є не лише технічним, а й глибоко політичним питанням. Кожна країна-член ЄС має власне бачення щодо розширення Союзу, зокрема, щодо прийняття України. Війна радикально змінила сприйняття України в європейському політичному просторі, однак єдність ЄС у цьому питанні залишається відносною.

Більшість країн Європейського Союзу одразу після початку повномасштабної агресії Росії висловили безпрецедентну політичну

підтримку України. Польща, Литва, Латвія, Естонія, Чехія та Словаччина стали лідерами у просуванні євроінтеграційного курсу України, не лише надаючи допомогу, а й публічно виступаючи за якнайшвидше надання Україні повноправного членства. Країни Північної Європи (Швеція, Данія, Фінляндія) також підтримують розширення ЄС, хоча наголошують на необхідності збереження суворих критеріїв членства. Вони акцентують увагу на реформах, дотриманні принципів правової держави та економічній стійкості. Балканські держави, які самі перебувають в процесі євроінтеграції, такі як Північна Македонія, Албанія, Чорногорія, також здебільшого підтримують вступ України. Водночас вони іноді висловлюють занепокоєння, що пріоритетне ставлення до України може уповільнити їхній власний процес інтеграції.

Франція традиційно обережно ставиться до розширення ЄС. Президент Еммануель Макрон неодноразово заявляв, що ЄС спочатку має провести внутрішню реформу, зокрема переглянути принципи голосування, бюджетну політику та ефективність інституцій. Німеччина, хоча й підтримує вступ України, залишається прагматичною. Офіційно Берлін підкреслює важливість поетапного підходу, акцентує на необхідності впровадження глибоких реформ та боротьби з корупцією. Угорщина, керована урядом Віктора Орбана, є одним із головних скептиків розширення. Хоча формально Будапешт не виступає проти вступу України, Угорщина часто блокує спільні рішення ЄС щодо України, посиляючись на права «угорської меншини» на Закарпатті та інші політичні аргументи. Кіпр і Греція теж займають обережну позицію через побоювання щодо майбутнього впливу геополітичних конфліктів, зокрема із Туреччиною, на стабільність ЄС.

Розширення ЄС це не лише економічне чи адміністративне питання, а й елемент ширшої геополітичної стратегії. Вступ України до ЄС суттєво змінить баланс сил у Союзі: Україна — велика за територією та

чисельністю населення держава, яка має значний аграрний, індустріальний та людський потенціал. Це означає, що в межах ЄС Україна може стати впливовим гравцем, здатним впливати на бюджетну політику, спільну зовнішню та безпекову стратегію. Цей фактор викликає стриману реакцію з боку деяких старих членів ЄС, які не бажають зменшення свого впливу в європейських інституціях.

З іншого боку, розширення за рахунок України дозволяє ЄС зміцнити свої східні рубежі, що набуває особливого значення в умовах зростання загроз з боку авторитарних режимів. Для країн Балтії, Польщі та Румунії це також шанс закріпити стратегічні альянси в рамках східноєвропейського блоку всередині ЄС.

Одним із компромісних варіантів, що розглядається в європейських колах, є створення проміжного статусу для України, наприклад, поглибленого партнерства або асоційованого членства. Цей підхід дозволяє поступово інтегрувати Україну у спільний ринок, енергетичний простір, цифрову сферу без негайного повноправного вступу. Ідею створення багаторівневої Європи активно просуває Франція, пропонуючи Європейське політичне співтовариство як платформу для інтеграції держав, які ще не готові до повного членства.

Україна не відкидає такі варіанти, однак офіційно Київ наголошує, що кінцевою метою має залишатися повноцінне членство України в ЄС з усіма правами та обов'язками.

Різні країни-члени ЄС мають різне бачення того, наскільки глибокими мають бути реформи в Україні до моменту вступу. Одні вважають, що реформи мають завершитися до початку перемовин про вступ, інші погоджуються на паралельне просування, тобто проведення реформ одночасно з формальними етапами інтеграції. Крім того, існує питання строків: оптимістичний сценарій передбачає вступ України до 2030

року, песимістичний сценарій переносить перспективу на невизначений час після завершення війни та стабілізації.

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році стало потужним політичним сигналом підтримки та визнанням глибоких реформ, здійснених попри війну. Водночас цей статус є лише початком довгого і складного шляху, що потребує внутрішніх трансформацій та політичної волі з боку європейських партнерів. У цьому контексті особливої уваги набувають питання верховенства права, боротьби з корупцією, реформи судової системи, функціонування ринку та захисту прав людини

— саме ці сфери найчастіше фігурують у звітах Єврокомісії як визначальні критерії поступу України.

4.1. Дорожня карта євроінтеграції та стратегія післявоєнного розвитку

Вступ України до Європейського Союзу є стратегічною метою, яка визначає вектор зовнішньої політики держави протягом останніх десятиліть. Визначення чіткого плану дій, адаптація національного законодавства до стандартів ЄС та проведення необхідних реформ є ключовими елементами на цьому шляху. Україна поступово наближається до виконання вимог, що висуваються для країн-кандидатів на вступ, але цей процес супроводжується численними викликами.

Початок шляху до євроінтеграції був закладений ще на початку 2000-х років, коли Україна підписала Угоду про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом. Наступним етапом стало підписання Угоди про асоціацію у 2014 році, яка відкрила нові можливості для економічної та політичної співпраці з ЄС. Угода включає в себе положення про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі, що сприяє інтеграції української економіки в європейський ринок. Не менш важливими стали процеси реформування внутрішніх структур держави, зокрема у сферах антикорупційної політики, судової системи та державного управління. Впровадження європейських стандартів в економіку, правову систему та соціальну політику сприяло зміцненню демократичних інститутів і наближенню до критеріїв членства в ЄС.

Україна визначила кілька стратегічних напрямків, що є основою її євроінтеграційного курсу:

1. забезпечення верховенства права та боротьба з корупцією, реформування судової системи, підвищення прозорості державних інституцій та боротьба з корупційними практиками;

2. економічна стабільність та розвиток, виконання економічних зобов'язань за умовами DCFTA, покращення інвестиційного клімату та адаптація національної економіки до європейських стандартів;
3. гармонізація законодавства з правовими нормами ЄС, приведення нормативно-правової бази України у відповідність до *acquis communautaire* (законодавства ЄС);
4. соціальні реформи та права людини, забезпечення захисту прав і свобод громадян, розвиток соціальної політики за європейськими зразками;
5. зміцнення інституційної спроможності, посилення державних інституцій та підвищення ефективності державного управління.

Попри значний прогрес, Україна стикається з численними викликами на шляху до вступу в ЄС. Серед них: тривалий збройний конфлікт з Росією, економічна нестабільність та внутрішні політичні кризи. Водночас, підтримка з боку європейських партнерів сприяє поступовому подоланню цих перешкод та збереженню стратегічного курсу на інтеграцію. Окрім цього, адаптація законодавства вимагає змін на рівні актів, а також формування ефективних механізмів контролю та моніторингу виконання цих норм. Також важливо забезпечити активну співпрацю з європейськими експертами в процесі реформування ключових галузей економіки та державного управління.

Подальші кроки на шляху до членства включають реалізацію плану реформ, визначеного у стратегії «Європейська Україна 2025», який передбачає поглиблення співпраці з європейськими інституціями, вдосконалення антикорупційної політики та забезпечення економічної стійкості.

Україна сьогодні перебуває на вирішальному етапі свого шляху до Європейського Союзу. Успішна реалізація реформ та підтримка з боку європейських партнерів є ключовими факторами для досягнення цієї

стратегічної мети. Поглиблення інтеграції на рівні регіональних та муніципальних структур також сприятиме кращій взаємодії з європейськими партнерами та зміцненню позицій України як кандидата на вступ до ЄС.

Післявоєнна відбудова України має стати не стільки процесом відновлення інфраструктури, скільки потужним каталізатором євроінтеграції. В історії Європейського Союзу існують численні приклади, коли післявоєнна реконструкція сприяла поглибленню співпраці між країнами та їхньому економічному зростанню. Наприклад, після Другої світової війни План Маршалла став основою для економічної відбудови Західної Європи, що в підсумку призвело до формування Європейського економічного співтовариства, попередника ЄС.

Для України післявоєнна відбудова відкриває унікальну можливість не лише відновити зруйновану інфраструктуру, а й побудувати нову економічну та соціальну модель, орієнтовану на європейські стандарти. Відновлення промислових підприємств, транспортної інфраструктури, енергетичного сектору та житлового фонду за стандартами ЄС сприятиме більшій сумісності української економіки з ринками Євросоюзу. Підходи до реконструкції передбачають залучення міжнародних фінансових інститутів, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та Європейський інвестиційний банк. Вони можуть стати основними донорами для відбудови та модернізації критичної інфраструктури.

Важливим аспектом є застосування європейських принципів у плануванні та реалізації проєктів відбудови, які мають на увазі:

- прозорість та підзвітність: використання коштів повинно бути під суворим контролем міжнародних структур та громадськості;

- сталий розвиток: відбудова має враховувати екологічні стандарти ЄС, спрямовані на зменшення викидів вуглекислого газу та захист навколишнього середовища;
- інклюзивність: необхідність враховувати потреби всіх верств населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб та вразливі групи;
- регіональна інтеграція: посилення зв'язків між регіонами, покращення транспортної логістики та створення умов для економічного зростання на місцевому рівні;
- модернізація енергетичного сектору: перехід на альтернативні джерела енергії та підвищення енергоефективності підприємств і будівель.

Основні виклики в цьому питанні включають високий рівень руйнувань, економічну нестабільність та необхідність значних фінансових ресурсів. Ефективна співпраця з європейськими партнерами, виконання умов щодо прозорості витрат і забезпечення контролю значно прискорить відновлення країни. Необхідно також враховувати можливі ризики корупції та нецільового використання коштів. Задля цього необхідно створення ефективної системи моніторингу та звітності за міжнародними стандартами. Співпраця з інституціями ЄС у цьому напрямку дозволить знизити ризики та підвищити рівень довіри до процесів реконструкції.

Потенціал післявоєнної відбудови є основою для поглиблення інтеграції України в Європейський Союз, оскільки дозволяє адаптувати економіку та соціальні стандарти до європейських вимог. Саме тому європейські країни активно підтримують цей процес, розглядаючи його як інвестицію у спільне майбутнє.

Таким чином, післявоєнна відбудова не лише відновлює Україну, а й наближає її до європейських структур, відкриваючи шлях до її повноцінного членства в ЄС. Інвестиції в енергетичну інфраструктуру,

транспортні шляхи та соціальні об'єкти підвищують рівень інтеграції та зміцнюють позиції України в європейському просторі.

Європейська солідарність є одним з ключових принципів, на яких базується Європейський Союз. В контексті євроінтеграційних прагнень України, солідарність з боку європейських партнерів набуває особливого значення. Вона проявляється у вигляді політичної, економічної та гуманітарної підтримки, що дозволяє Україні протистояти викликам, зумовленим військовою агресією та економічними труднощами.

Щодо політичної підтримки, Європейський Союз продемонстрував єдність у своїй підтримці суверенітету та територіальної цілісності України. Від початку військової агресії з боку Росії, ЄС запровадив низку санкцій проти агресора та активно підтримував дипломатичні ініціативи для припинення конфлікту. Крім того, важливим кроком стало визнання європейських прагнень України, що закріплено в ряді політичних декларацій та документів. Політична підтримка включає також участь України в програмах ЄС, таких як Східне партнерство, яке сприяє економічній інтеграції та політичному зближенню з країнами-членами ЄС. Це створює умови для розвитку демократичних інститутів та вдосконалення державного управління відповідно до європейських стандартів.

Значну роль у підтримці України відіграє економічна допомога з боку ЄС. Європейський Союз виділяє фінансові ресурси для стабілізації економіки, відновлення інфраструктури та підтримки реформ. Програми макрофінансової допомоги дозволяють Україні забезпечувати бюджетну стабільність, модернізувати економічну систему та адаптувати її до стандартів ЄС. Одним з важливих аспектів є створення зони вільної торгівлі, що відкриває доступ до ринку ЄС для українських виробників. Це сприяє зростанню експорту, підвищенню конкурентоспроможності української продукції та залученню іноземних інвестицій.

В умовах війни та економічної кризи, Європейський Союз надає значну гуманітарну допомогу Україні. Це стосується постачання медичних препаратів, продовольства, тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб та підтримку у відновленні зруйнованої інфраструктури. Окрім цього, ЄС активно підтримує реформи у сфері охорони здоров'я, освіти та соціального захисту, які сприяють покращенню якості життя громадян і наближенню соціальних стандартів до європейських норм.

Європейський Союз розглядає підтримку України як довгостроковий проєкт, спрямований на стабілізацію ситуації в регіоні та інтеграцію України в європейський простір. Довгострокова підтримка включає не лише фінансові вливання, але й технологічну та експертну допомогу в реформуванні ключових секторів економіки та державного управління. Поглиблена співпраця у галузях енергетики, цифровізації, екологічної стійкості створює економічну інтеграцію та умови для сталого розвитку України. Це також сприяє зміцненню зв'язків між українськими та європейськими інституціями, що важливо для подальшої інтеграції до ЄС.

Хоча підтримка Європейського Союзу є важливим кроком на шляху до інтеграції, вона супроводжується певними викликами. Перш за все, це залежність від зовнішнього фінансування, що може призводити до фінансових ризиків у випадку скорочення допомоги. Крім того, необхідно забезпечити прозорість використання міжнародної допомоги, щоб уникнути корупційних ризиків. Попри ці виклики, довгострокова підтримка України з боку ЄС залишається одним із найважливіших чинників стабільного розвитку країни. Це підкріплює прагнення до членства в ЄС та створює передумови для сталого розвитку в майбутньому.

Таким чином, європейська солідарність та довгострокова підтримка України є основою для подальшого просування на шляху євроінтеграції. Взаємодія у політичній, економічній та гуманітарній сферах

закладає підґрунтя для повноцінної інтеграції України в європейський простір у майбутньому.

4.2. Роль України у трансформації майбутнього ЄС

Україна посідає особливе місце в побудові майбутнього Європейського Союзу. Військова агресія Росії не лише змінила політичний ландшафт Східної Європи, але й змусила ЄС переглянути свою зовнішню політику та стратегію безпеки. В цьому контексті Україна стала ключовим партнером, який сприяє зміцненню європейської безпеки та стабільності.

Збройний конфлікт змусив ЄС переосмислити підходи до колективної безпеки та оборони. Україна стала, по-перше, форпостом європейської безпеки, по-друге, стратегічним партнером у забезпеченні стабільності на східних кордонах ЄС. Європейська політика безпеки і оборони зазнала суттєвих змін, включаючи збільшення інвестицій у військову інфраструктуру та розширення співпраці з НАТО. Вступ України до ЄС потенційно змінить баланс сил у Східній Європі, зміцнивши позиції Союзу на міжнародній арені. Співпраця у сфері оборони та обмін розвідувальними даними можуть стати основою для нової європейської стратегії безпеки.

Україна має стратегічне значення для енергетичної безпеки ЄС, будучи важливим транзитером природного газу з Росії до Європи. В умовах скорочення залежності від російських енергоресурсів Україна цілком може стати ключовим елементом в побудові нової енергетичної політики ЄС. Інвестиції в українську енергетичну інфраструктуру, розвиток відновлюваних джерел енергії та розширення транскордонних енергетичних зв'язків здатні зміцнити енергетичну незалежність Європи. І Україна, і Європейський Союз здійснили ряд кроків для подолання енергетичної залежності від РФ. Наприклад, в березні 2022 року Україна синхронізувала свою енергосистему з європейською мережею ENTSO-E, що дозволило забезпечити стабільність електропостачання та зменшити

залежність від російської енергосистеми. Слід також зазначити, що наприкінці 2024 року Україна припинила транзит російського газу через свою територію. З боку Європейського Союзу, в 2022 році Європейська Комісія представила план REPowerEU, спрямований на повну відмову від російських викопних енергоносіїв до 2030 року. План передбачає енергозбереження, збільшення виробництва чистої енергії та диверсифікацію постачань. До 2023 року частка російського газу в імпорті ЄС зменшилася з 45% до 15%. ЄС також припинив імпорт російського вугілля та поступово відмовляється від нафти. Крім того, співпраця у сфері «зеленої» енергетики відкриває нові перспективи для України, включаючи можливості експорту електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел, до країн ЄС.

Євроінтеграційний процес відкриває широкі можливості для економічного зростання України. Зона вільної торгівлі з ЄС вже зараз сприяє збільшенню експорту та підвищенню конкурентоспроможності української продукції. Подальша інтеграція в європейські економічні структури дозволить Україні в повній мірі використовувати свій промисловий та аграрний потенціал. Важливим елементом є також інтеграція у європейські ланцюги постачання, що дозволить українським підприємствам стати частиною спільного ринку ЄС. Це забезпечить економічне зростання та стабільність української економіки в довгостроковій перспективі. Серед основних досягнень в рамках співробітництва можна виділити зростання експорту до ЄС та розширення ринків збуту. У 2022 році обсяг експорту товарів з України до ЄС зріс з \$12,6 млрд у 2015 році до \$28 млрд, що свідчить про стабільне зростання торговельних відносин. Українські підприємства, такі як Вінницький олійно-жировий комбінат та ПАТ «Миронівський хлібопродукт», успішно опанували нові ринки в ЄС, збільшив експорт продукції з доданою вартістю. З точки зору стратегії адаптації, Україна планує зменшити експорт

сировини та зосередитись на розвитку внутрішньої переробки, зокрема в аграрному секторі, щоб збільшити додану вартість продукції.

Майбутній вступ України до ЄС здатен спричинити трансформаційні зміни в політичній структурі Союзу. По-перше, збільшення кількості членів ЄС (зокрема при вступі України, країн Західних Балкан, Молдови, Грузії) поставить під сумнів ефективність чинної моделі ухвалення рішень. По-друге, приєднання України, великої за населенням держави, може зрушити політичну вагу на користь Центрально-Східної Європи. Це змінить динаміку між західними та пострадянськими членами ЄС. По-третє, вступ України означатиме перерозподіл структурних фондів і сільськогосподарських дотацій. Потенційно це може викликати напругу серед країн-отримувачів дотацій на Заході та Півдні ЄС.

Розширення на Схід створить нові виклики та можливості для європейських інституцій, вимагаючи реформування механізмів прийняття рішень та розподілу ресурсів. Україна може стати прикладом демократичних перетворень і драйвером політичних реформ у рамках ЄС. Серед нових викликів для Союзу: адаптація інституції до прийняття великої та все ще не повністю інтегрованої країни; забезпечення спільної безпекової політики; скептичне ставлення щодо подальшого розширення ЄС.

Вступ України до ЄС створить новий вектор розвитку для всього Європейського Союзу. Інтеграція сприятиме посиленню безпеки, економічної стійкості та політичної згуртованості у всій Європі. Крім того, Україна здатна стати моделлю успішної адаптації пострадянської держави до європейських стандартів, що буде гарним прикладом для інших країн регіону.

Таким чином, Україна вже сьогодні відіграє важливу роль у формуванні майбутнього Європейського Союзу, підсилюючи його політичну, економічну та безпекову стабільність. Її подальша інтеграція

сприятиме зміцненню позицій ЄС на глобальній арені та підвищенню рівня стійкості до зовнішніх викликів.

4.3. Можливі сценарії розвитку відносин з ЄС у найближчі 5–10 років

Перспективи розвитку відносин України з Європейським Союзом у найближчі 5–10 років залежать від низки внутрішніх і зовнішніх факторів. Після початку повномасштабної війни з Росією, Україна отримала безпрецедентну підтримку від європейських партнерів, що стало каталізатором прискореної євроінтеграції. На основі політичних, економічних та безпекових викликів можна окреслити кілька можливих сценаріїв розвитку відносин між Україною та ЄС.

Перший сценарій — оптимістичний: швидка інтеграція. За умов стабілізації ситуації в Україні та успішного впровадження реформ, можливим є прискорений вступ до Європейського Союзу, що передбачає наступні кроки:

- продовження реформ у сферах правосуддя, антикорупційної політики та управління;
- поглиблення співпраці з європейськими інституціями;
- виконання критеріїв Копенгагену щодо членства в ЄС.

Оптимістичний сценарій включає також зміцнення економічної співпраці, інтеграцію у внутрішній ринок ЄС та розширення інфраструктурних проектів. У разі повноцінної реалізації цього сценарію, Україна може стати повноправним членом ЄС до 2030 року.

В такому випадку Україна отримає: доступ до структурних та інвестиційних фондів ЄС (15–20 млрд євро на перший семирічний період); доступ до фондів сільського господарства; доступ до програм Erasmus+, Horizon Europe, Digital Europe, що відкриє двері науковцям, студентам, IT-сектору; вільне пересування громадян та повноправний дозвіл на проживання, навчання, роботу в будь-якій країні ЄС без додаткових дозволів; появу нових мобільних трудових і освітніх потоків; масове

повернення західних компаній до України; прогнозований щорічний приріст ВВП +5–7% (за моделями Єврокомісії для країн-кандидатів); гарантії безпеки.

Європейський Союз в цьому випадку отримає: геополітичне зміцнення (Україна стає ключовим елементом стратегічної автономії ЄС та гарантом стабільності в Чорноморському регіоні); ресурсну безпеку (Україна — найбільший аграрний експортер в Європі); доступ до стратегічної сировини (літій, титан, рідкісноземельні метали); енергетичний буфер; нове лідерство в ЄС.

Другий сценарій — реалістичний: поступова інтеграція. Реалістичний сценарій передбачає поступове зближення з ЄС за рахунок поглиблення економічних та політичних зв'язків, але з більш тривалим часовим проміжком. В цьому випадку інтеграція буде залежати від:

- тривалості конфлікту з Росією;
- економічної стабільності та відновлення інфраструктури;
- поступового виконання вимог щодо реформ та дотримання європейських стандартів.

Цей сценарій допускає розширення участі України в програмах ЄС, таких як Horizon Europe, Digital Europe та інших. Вступ до ЄС може відбутися у 2030–2035 роках за умови стабільного прогресу. В такому випадку і ЄС, і Україна отримають всі переваги, зазначені в оптимістичному сценарії.

Третій сценарій — песимістичний: уповільнення інтеграції. В разі затяжного конфлікту або економічної дестабілізації, процес євроінтеграції може бути загальмований. На цей процес впливатимуть:

- затримки у виконанні реформ;
- політична нестабільність;
- економічні труднощі, які можуть стати перешкодою для європейської інтеграції.

Песимістичний сценарій передбачає збереження партнерських відносин з ЄС, але без швидкого просування до членства. Україна отримає часткову інтеграцію без членства та без доступу до бюджетних програм ЄС; відтік молодого населення та надмірну обережність іноземних інвесторів; зростання популізму та політичної нестабільності; розчарування частини населення в ідеї євроінтеграції. Європейський Союз в цьому випадку зберігає статус-кво, уникає радикального реформування своїх інституцій, але водночас втрачає шанс модернізуватись та посилити свою геополітичну роль. Без гарантій членства Україна залишається зоною нестабільності, що призводить до постійного безпекового ризику для Східної Європи, а РФ, в свою чергу, продовжує використовувати війну як важіль тиску на ЄС. Такий сценарій стане сигналом для інших кандидатів (Молдови, Грузії, Західних Балкан), що після реформ членство в Союзі не гарантоване, тому ЄС сприйматиметься як нерішучий, повільний і неготовий до лідерства у вирішальний момент історії.

Щодо впливу зовнішніх факторів, на розвиток відносин України з ЄС також впливатимуть:

- політична ситуація в самій Європі;
- геополітична стабільність у регіоні;
- відносини між ЄС, США та НАТО.

Попри всі можливі ризики, Україна має великий потенціал для подальшої інтеграції в Європейський Союз. Це потребує значних зусиль у реформах, боротьбі з корупцією та забезпеченні стабільного економічного зростання. Підтримка з боку ЄС залишається критично важливою для реалізації цих кроків.

Таким чином, сценарії розвитку відносин між Україною та ЄС залежать від геополітичних умов, темпів реформ та економічної стабільності. Успішне виконання поставлених завдань дозволить Україні закріпити свій статус майбутнього члена Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

В рамках дипломної роботи була досягнута поставлена мета — дослідити трансформаційні процеси у відносинах між Україною та Європейським Союзом, зосередившись на викликах, які постали у зв'язку з війною, та окреслити перспективи євроінтеграції в повоєнному контексті.

Виконання сформульованих завдань дозволило:

- проаналізувати історичні етапи формування відносин між Україною та ЄС, включаючи період до 2022 року;

- визначити характерні риси та особливості співпраці у період після 24 лютого 2022 року, зокрема активізацію політичної, економічної, безпекової та гуманітарної взаємодії;
- оцінити ключову роль Європейського Союзу як союзника України, що надає багатформатну підтримку у війні з РФ;
- виявити основні бар'єри на шляху інтеграції: інституційні, економічні, правові та геополітичні;
- розробити можливі сценарії майбутнього розвитку відносин між Україною та ЄС.

Актуальність обраної теми підтвердилася через динаміку сучасних міжнародних процесів, в межах яких Україна перетворилася з країни-партнера на ключового європейського суб'єкта, який впливає на формування нового безпекового ландшафту в Європі. Війна показала здатність ЄС діяти рішуче, гнучко й солідарно, а також продемонструвала готовність підтримувати країну, яка, захищаючи свої кордони, одночасно захищає й європейські цінності.

Наукова новизна дипломної роботи полягає у комплексному міждисциплінарному аналізі сучасного стану відносин Україна–ЄС в умовах повномасштабного воєнного конфлікту. Дослідження заповнює прогалину в академічній літературі, яка донедавна концентрувалася переважно на доінвазійному періоді чи окремих аспектах євроінтеграції. Представлені висновки сформовані на основі новітніх подій, що дає змогу краще зрозуміти тенденції розвитку відносин у кризовому контексті.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для аналітичної підтримки рішень органів державної влади, формування рекомендацій з євроінтеграційної політики, а також у навчальному процесі при вивченні міжнародних відносин.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що відносини між Україною та Європейським Союзом пройшли складний і

багатовекторний шлях розвитку, від початкового етапу співпраці на початку 1990-х років до стратегічного партнерства в умовах війни, що триває з 2022 року і по сьогоднішній день. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало не лише переломним моментом у внутрішній політиці України, але й каталізатором суттєвого перегляду політики ЄС щодо України. Геополітичні зміни в регіоні змусили Брюссель декларувати підтримку та активно діяти на різних рівнях: від гуманітарної допомоги до оборонного співробітництва.

В першому розділі роботи було розглянуто історичну еволюцію відносин Україна–ЄС. З часу набуття незалежності Україна демонструвала прагнення до європейської інтеграції, що з роками набуло чіткішої політичної форми. Особливо важливим етапом стало підписання Угоди про асоціацію у 2014 році, яка не лише закріпила економічне та політичне партнерство, але й започаткувала масштабні внутрішні реформи. Цей документ став важливим рушієм євроінтеграційного курсу України. Водночас, реалізація положень Угоди виявила як готовність України до змін, так і низку внутрішніх проблем, які гальмують цей процес.

У другому розділі акцент зроблено на впливі повномасштабного вторгнення РФ на динаміку відносин між Україною та ЄС. Війна змусила ЄС оперативно мобілізувати ресурси для підтримки України: політичної, економічної, військової, тощо. Надання Україні статусу кандидата на вступ в червні 2022 року стало історичним рішенням, що засвідчило зміну парадигми у відносинах. Вперше ЄС визнав не лише європейську ідентичність України, але й її реальну перспективу стати повноправним членом спільноти. Також важливою є зміна сприйняття України в європейському суспільстві, де зростає підтримка розширення ЄС на Схід.

Третій розділ дослідження виявив ключові виклики, які постають перед Україною в процесі наближення до ЄС. Йдеться насамперед про інституційну спроможність держави, боротьбу з корупцією, реформу

судової системи, а також про складну економічну ситуацію в умовах війни. Водночас, не менш важливими є зовнішньополітичні бар'єри, різні позиції країн-членів щодо темпів та умов вступу України. Деякі держави висловлюють обережність, наголошуючи на необхідності дотримання всіх критеріїв, зокрема Копенгагенських. Це свідчить про те, що шлях до повноправного членства буде не швидким і вимагатиме зваженої дипломатії та послідовної реалізації реформ.

У четвертому розділі проаналізовано перспективи вступу України до ЄС. Визначено, що реалістичною та найбільш ймовірною є стратегія поетапного зближення, яка має включати як виконання технічних критеріїв, так і політичне лобіювання в європейських інституціях. Післявоєнна відбудова України може стати спільним європейським проєктом, що зміцнить відчуття єдності. Крім того, Україна вже зараз поступово інтегрується в єдиний ринок, приєднуючись до європейських програм і ініціатив, що прискорить адаптацію до стандартів ЄС. У перспективі 5–10 років можливими є кілька сценаріїв: від поступового відкриття доступу до окремих секторів європейського ринку до повноправного членства, за умови виконання ключових реформ.

Отже, дослідження дозволяє зробити загальний висновок: війна, попри свою руйнівну сутність, парадоксальним чином стала поштовхом до якісного нового етапу у відносинах України з ЄС. Україна більше не сприймається як периферійна держава на межі Європи, вона стала активним суб'єктом європейської безпеки та інтеграції. Перед країною постає історичне вікно можливостей, яким вона повинна скористатися, щоб реалізувати своє стратегічне прагнення — стати повноправним членом Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла книга з питань європейської оборони – Готовність 2030: план розбудови європейського оборонного потенціалу. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] :
URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/bila-knyha-z-pytan-yevropeyskoyi-oborony-hotovnist-2030-plan>
(дата звернення: 05.05.2025)

2. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2023 році. Міністерство економіки України. [Електронний ресурс] :
URL: https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=ae131754-36dc-4e6f-9a8f-89e872b8b451&lang=uk-UA&utm_source (дата звернення: 05.05.2025)
3. Війна Росії проти України: міжнародна реакція / Matthew Parry, Ionel Zamfir. [Електронний ресурс] :
URL: <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/247317/0042%20EPRS-AaG-729298-Russia-invasion-Ukraine-international-reactions-UA%20FINAL.pdf> (дата звернення: 08.03.2025)
4. Вільнюський саміт відзначив «безпрецедентну громадську підтримку» євроінтеграції в Україні. [Електронний ресурс] :
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25184419.html> (дата звернення: 18.04.2025)
5. Головний ринок. Як розвивається і зростає український експорт в ЄС. EUКраїна Voice. [Електронний ресурс] :
URL: <https://forbes.ua/company/golovniy-rinok-yak-rozvivaetsya-i-zrostaе-ukrainskiy-eksport-v-es-02032023-12061?> (дата звернення: 02.03.2025)
6. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ / Ж. Кочеванова. [Електронний ресурс] :
URL: <https://www.academia.edu/> (дата звернення: 16.03.2025)
7. Європейська політика згуртування в ХХІ ст.: орієнтири та досвід для України / Лукач Н. М. // Політикус : наук. журнал. – 2021. – № 5. – С. 107–113. [Електронний ресурс] :
URL: http://politicus.od.ua/5_2021/18.pdf (дата звернення: 14.02.2025)
8. Кривоногова А. В. Історія Української євроінтеграції: відносини між Україною та ЄС // Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 386–391. [Електронний ресурс] :

URL:https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11329/1/Krивonogova__%20386-391.pdf (дата звернення: 02.03.2025)

9. «Перемога України». Каллас назвала пріоритети для верховного представника ЄС із безпекової політики. [Електронний ресурс] :

URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/kaya-kallas-priorytety-peremoha-ukrayiny/33199580.html> (дата звернення: 05.04.2025)

10. Посилення санкцій Європейського Союзу проти Росії / Кудряченко А.І., Солошенко В.В. [Електронний ресурс] :

URL:<https://ivinas.gov.ua/viina-rf-proty-ukrainy/posylennia-sanktsii-yevropeiskoho-soiuzu-proty-rosii-analitychna-zapyska.html>
(дата звернення: 16.03.2025)

11. Політика Європейського Союзу щодо України в умовах російсько-українського конфлікту / Бовталюк О. О. Острог: 2020 р. 120 с. [Електронний ресурс] :

URL:https://theses.oa.edu.ua/DATA/157/%D0%91%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0.pdf?utm_source (дата звернення: 13.03.2025)

12. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Верховна Рада України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2019 р. [Електронний ресурс] :

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>
(дата звернення: 12.04.2025)

13. Про схвалення Рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2015 р. №207р. [Електронний ресурс] :

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2015-%D1%80#Text>

(дата звернення: 14.02.2025)

- 14.Регіональна політика Європейського Союзу : підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. — К.: КНЕУ, 2016. — 495 [Електронний ресурс] :

URL:<https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/53157>

(дата звернення: 14.03.2025)

- 15.Ризики для українських експортерів під час запровадження Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС - це відкриття нових можливостей. Міжнародний центр перспективних досліджень. [Електронний ресурс] :

URL:<https://icps.com.ua/ryzyky-dlya-ukrayinskykh-eksporteriv-pid-chas-zaprovadzhennya-zony-vilnoyi-torhivli-mizh-ukrayinoyu-ta-s---tse-vidkryttya-novykh-mozhlyvostey/> (дата звернення:14.02.2025)

16. Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції : монографія / Н. А. Мікула, В. В. Засадко. — К. : НІСД, 2014. — 316 с. [Електронний ресурс] :

URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Mikyla_Zasadko.pdf

(дата звернення: 16.03.2025)

- 17.Угода про асоціацію між Україною та європейським Союзом. Верховна Рада України. [Електронний ресурс] :

URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

(дата звернення: 16.03.2025)

- 18.Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право / Антонович М. М. та ін., Київ: К.І.С., 2014–2023 рр. 1000 с. [Електронний ресурс] :

URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Ukrainska_Revoliutsiia_hidnosti_ahresiia_RF_i_mizhnarodne_pravo.pdf (дата звернення: 05.05.2025)

19. Ющенко попрощався з Європою. [Електронний ресурс] :

URL: <https://glavcom.ua/publications/14-jushchenko-poproshchavsja-z-jevropoju.html> (дата звернення: 12.04.2025)

20. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT // Ukraine 2023

Report // EUROPEAN COMMISSION, Brussels.

[Електронний ресурс]:

URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (дата звернення: 14.03.2025)

21. EP Conference of Presidents' statement on EU support for Ukraine.

[Електронний ресурс]:

URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/ep-conference-presidents-statement-eu-support-ukraine_en (дата звернення: 16.03.2025)

22. European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine.

Wikipedia. [Електронний ресурс] :

URL: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Military_Assistance_Mission_in_support_of_Ukraine (дата звернення: 14.04.2025)

23. EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine.

EUROPEAN COMMISSION. [Електронний ресурс] :

URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en (дата звернення: 10.03.2025)

24. EU-Ukraine relations in the field of foreign, security and migration

policy in the period of the russia's full-scale invasion of Ukraine / Inna

Zaitseva-Kalaur, Vasylyna Didushyn. [Електронний ресурс] :

URL: https://www.researchgate.net/publication/387210515_EU-Ukraine_relations_in_the_field_of_foreign_security_and_migration_policy_in_the_period_of_the_russia's_full-scale_invasion_of_Ukraine (дата звернення: 14.04.2025)

25. Finally coming of age? EU foreign and security policy after Ukraine / Marianne Riddervold, Pernille Rieker. Norwegian Institute of International Affairs, Oslo, Norway. [Электронный ресурс] : URL:<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/09662839.2024.2376616> (дата звернення: 05.05.2025)
26. FRAGILE UNITY: WHY EUROPEANS ARE COMING TOGETHER ON UKRAINE (AND WHAT MIGHT DRIVE THEM APART) / Ivan Krastev, Mark Leonard. [Электронный ресурс] : URL: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2023/03/Fragile-unity-Why-Europeans-are-coming-together-on-Ukraine-and-what-might-drive-them-apart_v2.pdf (дата звернення: 27.02.2025)
27. From the 2014 Annexation of Crimea to the 2022 Russian War on Ukraine: Path Dependence and Socialization in the EU–Ukraine Relations / Maryna Rabinovych, Anne Pintsch. University of Agder, Kristiansand. [Электронный ресурс] : URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jcms.13572> (дата звернення: 10.03.2025)
28. Geo-political conflicts, economic sanctions and international knowledge flows / Teemu Makkonen, Timo Mitze. University of Southern Denmark. [Электронный ресурс] : URL: <https://arxiv.org/pdf/2112.00564> (дата звернення: 16.04.2025)
29. How the European Union Failed to Prevent the Ukraine Conflict / Mihail Evans. Cambridge University. [Электронный ресурс] : URL:https://www.cambridge.org/core/journals/public-humanities/article/how-the-european-union-failed-to-prevent-the-ukraine-conflict/5BEFF1EE37757D05D93558E3EE6EC068?utm_source (дата звернення: 13.03.2025)
30. Hungary and Slovakia block Ukraine's EU accession for political reasons. [Электронный ресурс] :

URL:<https://newsukraine.rbc.ua/news/hungary-and-slovakia-block-ukraine-s-eu-accession-1738934506.html> (дата звернення: 12.04.2025)

31. Hungary and Slovakia Could Oppose Ukraine's EU Accession / Zoltán Kottász. [Електронний ресурс] :

URL:<https://europeanconservative.com/articles/news/hungary-and-slovakia-could-oppose-ukraines-eu-accession/>
(дата звернення: 12.04.2025)

32. Hungary will not agree to starting EU membership talks with Ukraine, minister says / Justin Spike. [Електронний ресурс]:

URL: <https://apnews.com/article/hungary-to-block-eu-membership-talks-ukraine-476e6db7f8fc94cb37c13e96240e8a13>
(дата звернення: 16.04.2025)

33. Leaders demand EU gets real about arming Ukraine. [Електронний ресурс]:

URL:<https://www.politico.eu/article/european-union-ukraine-weapons-olaf-scholz-mette-frederiksen-petr-fiala-kaja-kallas-mark-rutte/>
(дата звернення: 12.03.2025)

34. Orbán says Hungary will block EU membership negotiations for Ukraine at a crucial summit this week / Justin Spike. [Електронний ресурс]:

URL:<https://apnews.com/article/hungary-ukraine-eu-membership-fd2e4b7f548a91800e17b0b897157a47> (дата звернення: 16.04.2025)

35. Scholz defends Ukraine as not to blame for war, underlines EU membership offer. [Електронний ресурс]:

URL: <https://www.reuters.com/world/europe/scholz-defends-ukraine-not-blame-war-underlines-eu-membership-offer-2025-02-20/>
(дата звернення: 13.04.2025)

36. Securitisation of EU policy: how Russia's invasion of Ukraine is changing Europe / Mitchell A. Oxford University. [Електронний ресурс]: URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2025.2497350>

(дата звернення: 10.04.2025)

37. Slovak parliament calls on government to end backing for Russia sanctions / Reuters. [Електронний ресурс]:

URL: <https://www.reuters.com/world/slovak-parliament-calls-government-end-backing-russia-sanctions-2025-06-05/> (дата звернення: 28.03.2025)

38. Statement by President von der Leyen at the International Summit on the Support of Ukraine in Kyiv. [Електронний ресурс]:

URL: <https://eu4ukraine.eu/en/whats-happening-en/news-en/statement-by-president-von-der-leyen-2025.html> (дата звернення: 02.04.2025)

39. Statement by Prime Minister Kaja Kallas at Asia Tech x Singapore 2023. [Електронний ресурс]:

URL: <https://www.valitsus.ee/en/news/statement-prime-minister-kaja-kallas-asia-tech-x-singapore-2023> (дата звернення: 10.04.2025)

40. The potential of Facebook advertising data for understanding flows of people from Ukraine to the European Union / Umberto Minora, Claudio Bosco. Knowledge Centre on Migration and Demography, European Commission. [Електронний ресурс]:

URL: <https://arxiv.org/pdf/2206.12352> (дата звернення: 27.04.2025)

41. The statistical and dynamic modeling of the first part of the 2013-2014 Euromaidan protests in Ukraine: The Revolution of Dignity and preceding times / Yassin Bahid, Olga Kutsenko, Nancy Rodriguez, David White. [Електронний ресурс]:

URL: <https://arxiv.org/pdf/2405.12253> (дата звернення: 05.05.2025)

42. Ukraine plans to boost food processing as preferential EU trade ends / Pavel Polityuk. Київ. [Електронний ресурс]:

URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-plans-boost-food-processing-preferential-eu-trade-ends-2025-06-03/> (дата звернення: 16.04.2025)

43. Ukraine's Thorny Path to the EU—From «Integration without Membership» to «Integration through War» / Michelle Egan, William E. Paterson, Kolja Raube. [Електронний ресурс] :

URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-69154-6_1?utm_source (дата звернення: 06.04.2025)

44. Why Europe is strapping in for the long haul with support to Kyiv / Henry Foy. [Електронний ресурс]:

URL: <https://www.ft.com/content/07be7858-30c4-4338-b8a6-0d5aca9d1acf> (дата звернення: 02.04.2025)